

Foto: Michael Angeloff

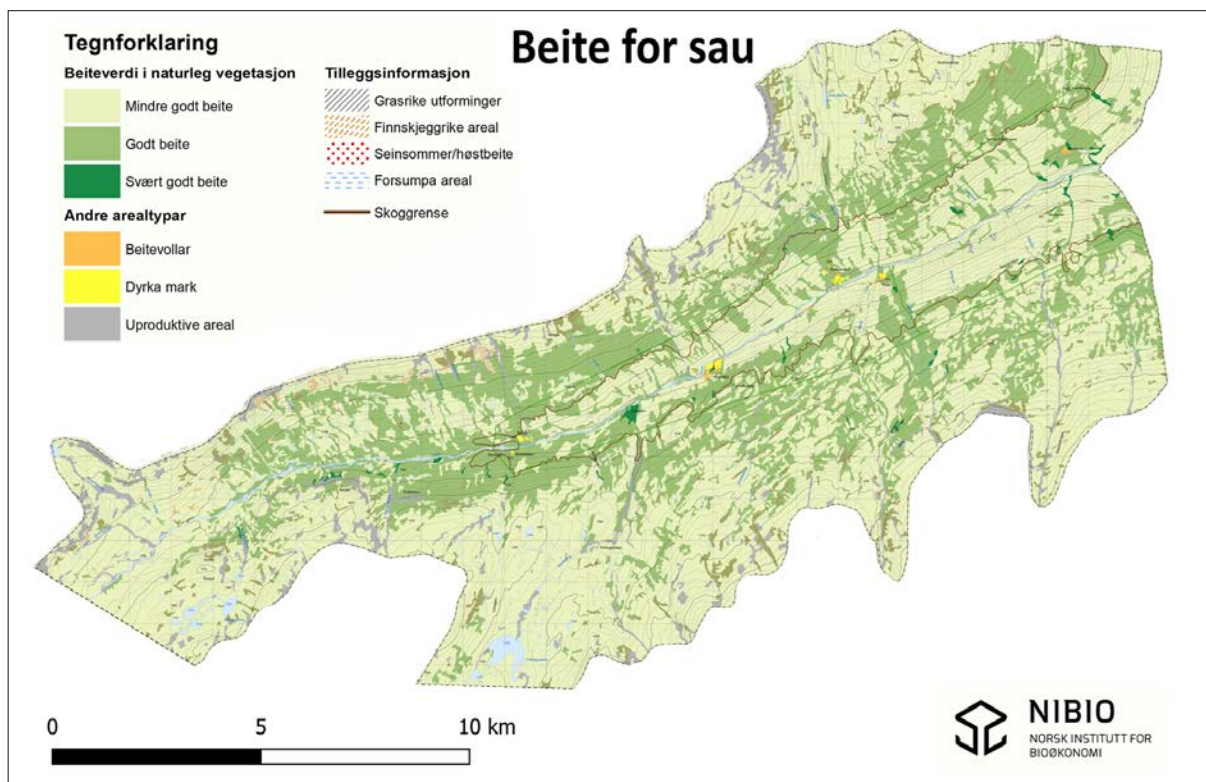
Vegetasjon og beite i Lordalen

Lordalen i Lesja kommune er et godt utnyttet beiteområde. Selv med dominans av skrinne vegetasjonstyper, kan området gi et tilfredsstillende resultat dersom dyretallet tilpasses beitegrunnet og dyra spres over hele arealet.

Dalføret er om lag 30 km langt, fra de lavereliggende delene ned mot Gudbrandsdalslågen i nordøst, til kommunegrensa mot Skjåk i sørvest. På oppdrag fra Lesja kommune er 205 km² vegetasjonskartlagt og det er laget beitekart for sau og storfe. Dette er et utvidet sammendrag av rapporten «Vegetasjon og beite i Lordalen», Nibio rapport 8 (72) 2022.

NATURFORHOLD

Under skoggrensa, som utgjør 19 % av kartleggingsarealet, er Lordalen V-formet med jevne stigninger opp mot snaufjellet på hver side. Over skoggrensa (81 % av arealet) vider dalen seg ut og får U-form. Terrenget stiger gradvis opp mot topper 1 600–1 700 moh. mot nord, mens det sørover stiger

Beitekart for sau i Lordalen.

jevnt opp et par hundre høydemeter, før det vider seg ut i flyer og slakere terreng. Kartleggingen har for det meste foregått opp til 1 400–1 500 moh., men stedvis opp mot 1 600 moh. avhengig av vegetasjons- og beiteforhold.

Fattig, gneisdominert berggrunn er utbredt i kartområdet og rikinnslag i vegetasjonen opptre svært sparsomt. Løsmassedekninga er jevnt over god, og består av morenemateriale med tjukt dekke og ofte grovt

materiale. Organisk materiale er det lite av, og myrene som finnes er grunne. Friskere utslag i plantedekket finnes kun ved rikelig vanntilgang; enten i hellende terreng eller som kantsoner langs bekker og elver.

VEGETASJON

Under skoggrensa går furuskogen opp til 800–900 moh., mens det øverste beltet opp mot snaufjellet er bjørkeskog. Det er de fattige skogtypene som dominerer. *Lav og lyngrik furuskog* dekker 40 % av arealet,

Sau i grassnøleie 1 500 moh. opp mot Trihøene. Foto: Michael Angeloff.

Dølafe på beite i Lordalen. Foto: Michael Angeloff.

mens *lav* og *lyngrik bjørkeskog* dekker 24 %. Tilsvarende tall for *blåbærbjørkeskog* og *blåbærfuruskog* er hhv. 19 og 7 %. Rike engskoger, enten med bjørk eller furu som hovedtreslag, dekker til sammen kun 1,5 % av arealet.

Over skoggrensa dominerer *rishei* på vide flater og i lesider i lavfjellet. Samla har denne vegetasjonstypen 29 % av fjellarealet. *Lavhei* utgjør 26 % og finnes på eksponerte rabber med lite snødekke. *Frostmark letype* har stedvis betydelig dekning i mellomfjellet og utgjør 21 %, mens *tørrgrashei* dekker 6 %. *Mose-snøleier* og *grassnøleier* dekker hhv. 4 og 5 % av arealet over skoggrensa. *Høgstaudeeng* finnes kun som små, spredte forekomster og utgjør mindre enn 1 % av arealet. *Grasmyr* er den vanligste myrtypen og dekker 3 % av snaufjellsarealet og 1 % av arealet under skoggrensa.

BEITEKVALITET

Av det arealet som er tilgjengelig som beite for husdyr er 29 % nyttbart areal for sau og 23 % for storfe. Nyttbart beiteareal er det arealet som har god nok beite kvalitet til at det gir tilvekst av betydning. Forskjellen mellom dyreslaga ligger først og fremst i at areal over 1 300 moh. eller med mer enn 25 grader helling, ikke er regna som storfebeite. Den beste beiteklassen, *svært godt beite*, utgjør kun 2 % av det nyttbare arealet. Dette er et meget lavt tall

sammenliknet med både landsgjennomsnittet og landsdelen for øvrig. Det er først og fremst i blåbærskogene det finnes beite av betydning under skoggrensa. De beste beiteene finnes rundt Storsætre, Ruste, Bjøknesætre og Haukruste, og ellers i hellende terreng øverst i bjørkebeltet. Rundt setrene finnes også beitevoller som for det meste er tilgjengelig for utmarksbeitende dyr. Dette er viktige innslag i et ellers fattig område.

I snaufjellet utgjør *risheia* og *grassnøleiene* de viktigste beiteareala. *Risheia* dekker store områder, men varierer i utforming. I slake, utflata lesider er typen fattig på beiteplanter, mens en friskere variant ofte opptrer i brattere terreng. Ellers vil en kunne finne mindre striper med gode beiteareal langs bekker, elver og myrer inne blant areal med mindre godt beite. *Snøleiene* opptrer forholdsvis jevnt og spredt i området, og er ofte av fine beiteutforminger helt opp til 1 500–1 600 moh. *Snøleiene* er av større betydning enn hva planteproduksjonen alene skulle tilsi, da dyra her stadig vil finne planter med god næringskvalitet etter hvert som vegetasjonen smelter fram gjennom vekstsesongen. Foruten *snøleiene* blir det med økende høyde over havet sparsomt med beiteplanter, særlig på utflata areal. Selv om sauen også bruker disse areala er den samla beiteproduksjonen her sterkt begrensa.

Sterk avbeiting rundt Storsetre i Lordalen. Foto: Michael Angeloff.

BEITEKAPASITET

Ut ifra fordelinga av vegetasjonstyper er det beregna en samla beitekapasitet på om lag 3 200 saueenheter i kart-området. En saueenhet tilsvarer gjennomsnittlig daglig fôrbehov i en flokk med normalt lammetall. Ett storfe utgjør 5 saueenheter. Tall fra Organisert beitebruk viser at det i siste treårsperiode har vært i snitt 5 300 saueenheter (ca. 3 400 sau og 380 storfe) på beite i Lordalen. Beitelaget er imidlertid større enn kart-området og dersom dette ekstra arealet på 70 km² har tilsvarende beite kvalitet, gir dette en samla kapasitet for beitelagsarealet på anslagsvis **4 100–5 000** saueenheter.

Beregningene tilsier at det er en overutnyttelse av beiteressursen, men det vil alltid være stor usikkerhet knyttet til beiteberegninger i utmark. Selv om dyra ikke vil mangle mat, kan tilveksten reduseres dersom

beitepresset blir for høyt. Under feltarbeidet som ble gjennomført i august, var beitevoller og grøftekanten nede i dalen sterkt beitet, de fleste snøleier i fjellet likeså.

I grassnøleier høyt til fjells vil sauen i tillegg til den interne beitekonkurransen, måtte dele på maten med villrein. Dyretallet i Lordalen synes nå å være så høyt at en må være varsom med å ta inn flere dyr. Flere dyr forutsetter i så fall at man følger nøye med på bruken av området, avbeiting i vegetasjonen og slaktevekter fra dyr på beite over tid. I Lordalen er det lite av de frodigste vegetasjonstypene hvor en kan sette inn aktive tiltak for å bedre produksjonen av beiteplanter. Det viktigste for skjøtsel og pleie av beiteareala i området, er dermed å sikre en god tilpasning av dyretallet og at en oppnår en god spredning og styring av dyr over hele arealet.

FORFATTER:

Magnus Stenbrenden